

Inhoud

Inleiding

Het beste van Zuidwest-Amerika	6
Een oeroude regio.....	17
Een paradijs voor geologen	19

Geschiedenis & Karakteristieken

Belangrijke data.....	28
In vroeger tijden.....	31
Spaanse ontdekkingsstochten	37
De komst van de <i>Anglos</i>	45
De moderne tijd	51
🔍 Bouwen in de Grand Canyon.....	59
📍 De militaire aanwezigheid	60
De oorspronkelijke bevolking	67
🔍 Land en cultuur.....	73
De Pueblo.....	75
De Navajo.....	79
De Hopi.....	86
De Apache.....	90
De Tohono O'odham en de Pima.....	93
📍 Indiaanse kunst.....	94
De hispanics.....	97
De <i>Anglos</i>	105
Kunst.....	111
🔍 Kunst uit de prehistorie.....	117
Literatuur.....	119
Film.....	123
🔍 De colt.....	129
De keuken van het Zuidwesten.....	131
🔍 Indiaanse gerechten	137
Flora en fauna.....	139

Reizen door Zuidwest-Amerika

Inleiding	153
📍 De grensstreek	157
Phoenix	159
🔍 De Colorado	169
Tucson.....	171
De grensstreek van Arizona	183
🔍 Geronimo.....	197
Zuidelijk New Mexico.....	199
📍 Leven in de droogte	216
📍 Pueblodgebied	221
Albuquerque.....	223
Santa Fe en Abiquiu	239
Taos en de Santa Fe Trail.....	257
🔍 Het ontstaan van de Santa Fe Trail.....	267
Four Corners.....	269
🔍 De magie van adobe.....	279
📍 Canyon Country.....	283
Zuid-Utah	285
De Grand Canyon	305
📍 Raften op de Colorado	316
Noord-Arizona	319
Las Vegas	329

Reisinformatie

Vervoer	338
Praktische informatie	341
Lezenswaard	353

Voor een volledige inhoudsopgave van de Reisinformatie zie pagina 337.

Fotoverantwoording	354
Colofon	355
Index	356

Kaarten

Zuidwest-Amerika	154
Phoenix	160
Tucson	172
De grensstreek	184
Pueblogebiet	220
Albuquerque.....	224
Santa Fe	240
Canyon Country.....	282
Arches National Park.....	287
Grand Canyon National Park	306
Noord-Arizona	320
Las Vegas	330

Voorflap Zuidwest-Amerika

Achterflap Canyonlands National Park en Zion National Park

HET BESTE VAN ZUIDWEST-AMERIKA: TOPBEZIENSWAARDIGHEDEN

△ **Grand Canyon.** De omvang en de grandeur van een van de grootste natuurwonderen ter wereld, al miljoenen jaren in ontwikkeling, zijn niet eenvoudig in woorden uit te drukken. *Zie blz. 305.*

▽ **Monument Valley.** Een van de iconische landschappen van het Amerikaanse Westen, een centrum van de traditionele Navajocultuur en het decor van talloze westerns. *Zie blz. 294.*

△ **Santa Fe.** Prachtige oude adobewoningen, intrigerende musea en uitstekende restaurants en markten maken van Santa Fe, de eerste Amerikaanse stad die door de Unesco tot Creative City werd uitgeroepen, een absolute must. *Zie blz. 239.*

△ **Taos Pueblo.** Deze inspirerende, duizend jaar oude *pueblo* is een van de oudste dorpen in de VS die doorlopend bewoond zijn geweest. *Zie blz. 259.*

△ **Sedona.** Deze plaats is prachtig gelegen te midden van rode rotsformaties en heeft een levendige kunstscene en tal van winkels en restaurants. *Zie blz. 323.*

◁ **Kartchner Caverns.**

Prachtig grottenstelsel onder een voormalige ranch in de Whetstone Mountains, waar de kalksteenformaties nog altijd aan het groeien zijn. *Zie blz. 190.*

▷ **Mesa Verde National Park.**

Een van de hoogtepunten in dit archeologische park, dat in het zuidwesten van Colorado ligt en tot de

populairste bezienswaardigheden in het westen van Amerika behoort, is het Cliff Palace. *Zie blz. 276.*

△ **Sonorawoestijn.** De inheemse reuzencactus en de bergen die als 'luchteilanden' boven de zinderende omgeving uitsteken, zijn de symbolen van deze uitgestrekte woestijn rond de steden Phoenix en Tucson, die erom schreeuwt te worden verkend. *Zie blz. 183.*

△ **De parken van Utah.** Een van de hoogtepunten van Utahs nationale parken (waartoe onder andere Arches, Bryce Canyon en Zion behoren) is Canyonlands, waar het labyrint van canyons is uitgesleten door de Colorado en de Green. *Zie blz. 285.*

▽ **Chaco Culture National Historical Park.**

De ruïnes van verschillende gebouwen in een afgelegen canyon in het noordwesten van New Mexico getuigen nog altijd van een van de machtigste beschavingen van de antieke wereld. *Zie blz. 274.*

HET BESTE VAN ZUIDWEST-AMERIKA: ANDERE HOOGTEPUNTEN

Acteurs in Tombstone.

LEUK VOOR HET HELE GEZIN

Meow Wolf. De top-attractie van Santa Fe is een psychedelisch victoriaans spookhuis met experimentele ruimten die bedacht en ontworpen zijn door een kunstenaarscollectief. *Zie blz. 247.*

Arizona-Sonora Desert Museum. Een grote dieren- en botanische tuin in Tucson met inheemse planten en dieren zoals kolibries, prairiehonden en pekari's. De habitat van de Sonorawoestijn is er bijzonder goed nagebootst. *Zie blz. 177.*

Tombstone. In de 'town too tough to die' kunt u getuige zijn van nagespeelde vuurgevechten, ritjes in een postkoets of huifkar maken, luisteren

naar livemuziek in een saloon, naar de Boothill Graveyard gaan of een expositie over het vuurgevecht bij de O.K. Corral bezoeken. *Zie blz. 191.*

New Mexico Museum of Natural History and Science, Albuquerque.

Uitbarstende vulkanen, reusachtige skeletten van dinosaurussen en interactieve exposities. Kindermuseum Explora zit ernaast. *Zie blz. 225.*

Durango and Silverton Narrow Gauge Railroad.

Onderweg naar het mijnplaatsje Silverton kunt u genieten van het uitzicht op Mount Sneffels en het dal van de Animas River. De treinreis is het mooiste in de herfst, wanneer de espen gaan kleuren. *Zie blz. 278.*

SPECTACULAIRE LANDSCHAPPEN

Grand Canyon National Park. De Grand Canyon, een van de zeven natuurwonderen in de wereld, biedt een weergaloos landschap en een kijkje in de geschiedenis van de aarde. *Zie blz. 305.*

Canyonlands National Park. Vanaf het spectaculaire Island in the Sky nabij Moab kunt u eindeloos ver kijken over een landschap van bergketens, plateaus en canyons. *Zie blz. 288.*

Rio Grande Gorge. Deze spectaculaire canyon, die bescherming geniet in een van de nieuwste nationale monumenten van New Mexico, is door de Rio Grande uitgesleten in een plateau van donkere lava ten noorden van Taos. *Zie blz. 260.*

Monument Valley.

De iconische rode rotsformaties in een zanderige vallei diep in de Navajo Nation zijn de belichaming van het Wilde Westen. *Zie blz. 294.*

Zion National Park.

De Virgin River, een zijrivier van de Colorado, heeft in sedimentair gesteente een diepe, smalle canyon uitgesleten die wordt omringd door steile rode rotswanden. *Zie blz. 300.*

Great Sand Dunes National Park and Preserve.

Aan de voet van de Sangre de Cristo Mountains ligt een 16 km lang gebied met zandduinen van ruim 200 m hoog - de hoogste van Amerika. *Zie blz. 262.*

HISTORISCHE LOCATIES

Pecos National Historical Park. In dit park liggen de ruïnes van een prehistorische *pueblo* en twee Spaans-koloniale kerken, en een slagveld uit de Amerikaanse Burgeroorlog. *Zie blz. 248.*

Bandelier National Monument. Dit park, dat diep in de Frijoles Canyon in de Jemez Mountains ligt, is ingericht ter bescherming van de grotachtige woningen en de ruïne van een grote *pueblo*. *Zie blz. 250.*

Pipe Spring National Monument. Een geres-taureerde mormoonse melkveehouderij uit de 19e eeuw en ruïnes van een *pueblo* midden in het Kaibab Paiute-reservaat. *Zie blz. 302.*

Missiepost San Xavier del Bac. Deze magnifieke 18e-eeuwse missiekerk uit de Spaanse koloniale tijd, de 'witte duif van de woestijn', is gebouwd voor de Tohono O'odham nabij Tucson en nog altijd in gebruik. *Zie blz. 181.*

Presidio Historic District. De adobepanden van de vroegere *pueblo* van Tucson liggen rond het oude Spaanse *presidio* en omvatten sobere pionierswoningen en chique herenhuizen. *Zie blz. 173.*

Taliesin West. Het winterverblijf en de architectuurschool van Frank Lloyd Wright in de heuvels van Scottsdale biedt een fascinerend inkijkje in het werk van Wright. *Zie blz. 168.*

VOGELS OBSERVEREN

Bosque del Apache National Wildlife Refuge. Bij zonsopkomst kiezen overwinterende sneeuwganzen en Canadese kraanvogels hier massaal het luchtruim. *Zie blz. 214.*

Willcox Playa. In de winter loopt dit gebied onder water en vormt het een wetland voor trekvogels. *Zie blz. 195.*

San Pedro Riparian National Conservation Area. Dit natuurgebied is een habitat voor vele diersoorten en in de winter een rustplaats voor miljoenen trek-

vogels. Ook ligt hier een van de belangrijkste vindplaatsen uit de Clovis-cultuur. *Zie blz. 190.*

Ramsey Canyon Preserve. Dit reservaat in de Huachuca Mountains wordt in de zomer aangedaan door verschillende soorten kolibries. *Zie blz. 188.*

Grand Canyon South Rim. Vanaf een uitkijkpunt bij de Lookout Studio en stroomopwaarts in de Marble Canyon kunt u condors bekijken die hier zijn uitgezet. *Zie blz. 307, 308 en 313.*

DE BESTE MUSEA

Palace of the Governors. Dit adobegebouw aan het Santa Fe Plaza is al meer dan vier eeuwen oud en maakt deel uit van het Museum of New Mexico. *Zie blz. 240.*

Museum of International Folk Art. Het populairste museum van Santa Fe bezit een grote en bijzondere collectie religieuze en volkskunst van over de hele wereld. *Zie blz. 247.*

Heard Museum. De perfecte kennismaking met de indianenstammen van Arizona via een multi-mediapresentatie, bijzondere collecties en indiaanse kunstnijverheidsfestivals, allemaal in het oude centrum van Phoenix. *Zie blz. 163.*

Museum of Northern Arizona. Dit museum bij Flagstaff, gesticht door de archeoloog Harold Colton, is de grootste verzamelplaats van artefacten die zijn opgegraven bij Wupatki Pueblo en andere

locaties in de omgeving. Het biedt exposities over de geologie, geschiedenis en culturen van Noord-Arizona. *Zie blz. 326.*

Phoenix Art Museum. De uitstekende eigen collecties van dit museum worden regelmatig aangevuld met grote internationale tentoonstellingen. *Zie blz. 162.*

Georgia O'Keeffe Museum. In een gerenoveerde adobekerk biedt dit museum wisselende exposities van het werk van O'Keeffe, lezingen en excursies naar de voormalige woning van de kunstenaar in Abiquiu. *Zie blz. 242.*

Western Spirit: Scottsdale's Museum of the West. Privécollecties cowboy- en indiaanse kunst in een prachtig ontworpen en duurzaam gebouw museum in het oude centrum van Scottsdale. *Zie blz. 166.*

Sneeuwganzen in het Bosque del Apache NWR.

EEN PARADIJS VOOR GEOLOGEN

De geologie van Zuidwest-Amerika is bijzonder complex en heeft tal van fascinerende en interessante elementen te bieden.

Maar weinig plaatsen ter wereld kunnen Zuidwest-Amerika naar de kroon steken voor wat betreft de markante geologische formaties. Het is een paradijs voor geologen, maar ook een goede bestemming voor wie zich simpelweg interesseert in aardkunde. De rotsen zijn prachtig en de verhalen die ze vertellen goed te begrijpen. Bovendien zijn hier geen bomen die het uitzicht kunnen bederven.

John Wesley Powell, de ontdekkingsreiziger die als eerste de Grand Canyon verkende, schreef ruim een eeuw geleden: 'Waar we ook kijken, we zien enkel een woestijn van rotsen, diepe kloven waar de rivieren verloren gaan bij steile hellingen, torens, pieken en duizenden wonderlijke vormen in alle richtingen en erachter bergen die harmoniëren met de wolken.' Hij was ook de eerste die de geologie van het Zuidwesten vergeleek met een dik boek dat op lezers lag te wachten. En zoals alle verhalen kan ook dit het best vanaf het begin worden verteld.

Het prille begin

Het oudste gesteente in Zuidwest-Amerika, dat ook tot het oudste ter wereld behoort, bevindt zich diep in de Grand Canyon en is 2 miljard jaar oud. Deze zogenaamde Vishnu Schist bestaat uit sedimenten die oorspronkelijk zijn afgezet in een zee die ze op een kust aan de rand van een continent spoelde. De rotsen werden vervolgens opgeduwd en tot een bergketen geplooid, geïnjecteerd met aderen van gesmolten rots en opnieuw opgeduwd en geplooid. En mogelijk nog een keer. Hierdoor ontstond een gesteente dat nu op sommige plaatsen gestreept en verwrongen is en op andere weer plat en glimmend.

Het op een na oudste gesteente in de Grand Canyon, dat op de Vishnu Schist ligt, is maar

Antelope Canyon, Arizona.

🕒 DE GESCHIEDENIS VAN DE AARDE

AANTAL JAREN GELEDEN

- 4,6 miljard:** vorming van de aarde.
- 4,3 miljard:** ontstaan van aardkorst, oceanen en atmosfeer.
- 3,96 miljard:** de voor zover bekend oudste rotsen (Yukon, Canada) ontstaan.
- 3,9 miljard:** einde grote meteorietinslagen.
- 2,4 miljard:** vorming grote continenten.
- 2 miljard:** atmosfeer wordt zuurstofrijk.
- 1,45 miljard:** ontwikkeling eencellige organismen.
- 680 miljoen:** ontwikkeling meercellige dieren.
- 290 miljoen:** dinosaurussen overheersen de aarde.
- 100 miljoen:** bloeiende planten schieten wortel.

BOUWEN IN DE GRAND CANYON

Het park is in het verleden regelmatig geconfronteerd met uitdagingen op milieugebied, maar nooit zo vaak als nu.

In maart 2016 wees de United States Forest Service een plan van een Italiaanse projectontwikkelaar af om een luxueus vakantieverblijf te bouwen in het plaatsje Tusayan, net buiten de South Rim van het Grand Canyon National Park. Ondanks de invloed van de projectontwikkelaar - die een groot deel van Tusayan al had opgekocht - werd de bouw weggestemd. Maar met 5 miljoen bezoekers per jaar, parkeerproblemen, hotels in Grand Canyon Village die een jaar vooruit volgeboekt zijn, lange wachttijden in restaurants en voorzieningen in Tusayan die hun grenzen hebben bereikt, zullen faciliteiten voor bezoekers én huisvesting voor werknemers terugkerende thema's blijven in de Grand Canyon.

Nadat de federale regering eind jaren tachtig het voornemen had geuit om Tusayan (558 inwoners) verder tot ontwikkeling te brengen, presenteerde een lokale projectontwikkelaar in 1999 een plan dat door projectontwikkelaars, regering en milieuactivisten onthaald werd als een model voor de toekomst: Canyon Forest Village. Onderdeel van het plan was een lightrailverbinding tussen Tusayan en de South Rim, die het verkeer in het park met naar schatting 80 procent zou terugdringen. (De ironie wil dat juist een trein de eerste toeristen naar de canyon bracht; in Williams, aan de I-40 ten zuidwesten van het park, rijdt die historische stoomtrein nog dagelijks.)

De bouw van het dorp moest mogelijk worden gemaakt met particuliere percelen en door nationaal bosgebied rond Tusayan te ruilen tegen 890 ha bos dat elders in het Kaibab National Forest verspreid lag, land dat zonder milieubaarborgen tot ontwikkeling had kunnen worden gebracht. Alle betrokkenen - de Amerikaanse overheid, particuliere landeigenaren, projectontwikkelaars, milieuactivisten, stammen - konden zich vinden in de uitruil van land, maar uiteindelijk was het de bouw zelf die werd afgeblazen. En op dat moment ging de Italiaanse projectontwikkelaar zich ermee bemoeien.

De delen van de East en de West Rim van de Grand Canyon die buiten het park in indianengebied liggen, komen steeds meer onder druk te staan naarmate het toerisme blijft toenemen. In Grand Canyon West, ten noorden van Kingman in Hualapagebied,

Helikopter boven de Grand Canyon.

is de Skywalk gebouwd, een uitkijkplatform met een glazen vloer boven de West Rim, terwijl aan de East Rim in Navajogebied een particulier bedrijf hotels, restaurants, winkels en een kabelbaan wil gaan bouwen. Het voorstel is weggestemd door de Navajo Tribal Council, maar nog niet helemaal van tafel.

De afgelopen jaren is er bij de South Rim hard gewerkt aan de faciliteiten voor toeristen: een nieuw bezoekerscentrum, shuttlevervoer vanaf de parkeerplaatsen, fietsverhuur en wandelpaden in het park. Populaire autoroutes zijn in de drukke zomermaanden afgesloten (ook in Zion National Park) om bezoekers uit hun auto te krijgen en gebruik te laten maken van bussen of wandelpaden.

In 2017 zijn de uitdagingen waarvoor de Grand Canyon zich gesteld ziet echter alleen maar toegenomen door de nieuwe federale regering die nationale parken snel wil openstellen voor onder andere de winning van delfstoffen. Uraniumwinning, in het verleden leidend tot de vervuiling van het drinkwater van de Navajo, wordt mogelijk opnieuw toegeestaan. Het park heeft ook te kampen met het lawaai van helikopters, oprukkende uitheemse planten en luchtvervuiling van nabijgelegen krachtcentrales.

DE KEUKEN VAN HET ZUIDWESTEN

Neem de traditionele gerechten van indianen, Spaanse kolonisten en cowboys, voeg er verse ingrediënten, specerijen en nieuwe technieken aan toe en voilà: de moderne keuken van het Zuidwesten.

In essentie zijn de gerechten uit het Zuidwesten comfortfood, eenvoudige stoofpotjes van bonen en vlees die staan te pruttelen in elke traditionele hispanic-keuken in New Mexico, Arizona, Zuid-Colorado en Texas. De 'drie gezusters' die in het Zuidwesten de basisingrediënten vormen - mais, bonen en pompoen - worden hier al sinds de prehistorie geteeld en zijn al in talloze variaties met gemarineerd rundvlees, varkensvlees of kip en hete rode en groene pepers van generatie op generatie doorgegeven. Van *chile rellenos*, burrito's, taco's en *tamales* tot *huevos rancheros*, *carne adovada*, *posole* en stoofpot van groene pepers, er is geen *Southwesterner* die lange tijd buiten de regio kan verblijven zonder ontweningsverschijnselen te gaan vertonen door een tekort aan chilipepers.

Van deze eenvoudige oorsprong maakte de keuken van het Zuidwesten in de jaren tachtig van de vorige eeuw een sprong naar de top, toen Santa Fe een belangrijke reisbestemming werd voor de rijken. Voor de tweede keer in een eeuw tijd - de eerste keer met de komst van de spoorlijn, de hotels en restaurants van Fred Harvey (zie blz. 116) en het toerisme - werd alles in 'Santa Fe style' een hype. Algauw baande een toenemend aantal bereisde bezoekers een pad naar Santa Fe, en zij brachten een verfijnde smaak op het gebied van kunst, eten, kleding en architectuur met zich mee.

Voedselbewegingen

De eersten die het concept van een keuken van het Zuidwesten uitdroegen, was een groep koks uit Texas die The Big Five werd genoemd. Hun tex-mexkeuken combineert Westerse en Mexicaanse ingrediënten, met de nadruk op vlees, kaas en chilipepers. De lichtere New South-

Chilipepers met gedroogde bloemen.

west-keuken van tegenwoordig is in Californië ontstaan en bereikte Santa Fe toen verscheidene koks die voorheen bij het hoog aangeslagen Chez Panisse van Alice Waters in Berkeley hadden gewerkt, in Santa Fe een restaurant openden. Prominenten onder hen zijn Mark Miller, die vaak de grondlegger van de New Southwest-keuken wordt genoemd en eigenaar is van het populaire Coyote Café, en Katherine Kagel, wier charmante Café Pasqual's de sfeer ademt van een Mexicaans fiësta.

Beide restaurants ontwikkelden een lichtere, op Azië geïnspireerde variant op de traditionele gerechten, die een vaste waarde is gebleken. Ondertussen opende de klassiek geschoolde en in Santa Fe geboren chef-kok John Rivera

Vanuit het omliggende hoogland spoelt gips de bekkens in, waar het wordt meegevoerd door de wind en tot duinen wordt gevormd zoals die van White Sands in het Tularosa Basin. De duinen zien er misschien kaal uit, maar herbergen wel degelijk leven. Snel groeiende planten als de *Yucca elata* houden de duinen vast en hebben wortels die lang genoeg zijn om te voorkomen dat ze worden begraven. Er komen hier franjeteenhagedissen, Texaanse ratelslangen en massasauga's voor, maar u zult eerder een coyote of een katoenstaartkonijn spotten, een

jager en zijn prooi die zich aan verschillende omgevingen kunnen aanpassen. Vinken, duiven, spotlijsters en klauwieren maken 's avonds plaats voor nachtzwaluwen en uilen, waarvan de angstaanjagende schreeuw wonderlijk echoënd door het duingebied klinkt.

De Sonorawoestijn in Arizona is met 10.000 jaar nog relatief jong en omvat de laaglanden en bekkens die zich vanaf Phoenix tot in Mexico uitstrekken. Er valt hier twee keer per jaar neerslag, in de zomer (een zogenaamde 'moesson') en in de winter, wat dit tot verreweg de groenste

Zweepstaartslang in het Cerrillos Hills State Park.

☉ NATUURSCHOON

De smeltende sneeuw in de lente is een laatste signaal voor wilde bloemen in hooggelegen nationale parken en natuurmonumenten als Cedar Breaks in Zuid-Utah dat de winter voorbij is. Vanaf begin juni ontluiken ze en creëren ze een kleurenpracht die niet onderdoet voor een schilderij van Monet. Bij het naderen van de winter veranderen kolkende bergriivertjes geleidelijk aan in dunne stroompjes, die op sommige plekken bevroren. Door een gebrek aan neerslag en de rigoureuze afdamming van belangrijke waterstromen staan veel kleinere rivieren in het Zuidwesten een groot deel van het jaar droog; alleen in de lente voeren ze smeltwater af. Maar op de oevers van machtige rivieren als de Colorado en

de Rio Grande hebben zich groene corridors van populieren, vederesdoorns, wilgen, exotische tamarisken en andere waterminnende planten gevormd, die voor veel dieren een schaduwrijke habitat bieden. Diepe, beschutte canyons vormen een koel en vochtig microklimaat waarin zowel de douglasspar als de schijfcactus zich thuisvoelt. Het grondwater dringt hier door het zandsteen, wat felgekleurde maskerbloemen, akeleien, sleutelbloemen, venushaar en andere vochtminnende planten trekt die op onverwachte plaatsen weelderige hangende tuinen vormen. Op de achtergrond klinkt vaak het gezang van de kloofwinterkoning, maar het diertje zelf laat zich zelden zien.

REIZEN DOOR ZUIDWEST-AMERIKA

Een gedetailleerde gids van Zuidwest-Amerika, waarbij de belangrijkste bestemmingen met een cijfer (of letter) zijn aangegeven op de kaartjes (bijvoorbeeld **1**).

Palmbomen en een reuzencactus.

Het zuidwesten van de Verenigde Staten is een droge regio met eindeloze horizons en uitgestrekte luchten, intens zonlicht, weelderig begroeide canyons, oude nederzettingen en moderne westerse steden. De reiziger die zich van nationaal park naar natuurwonder haast, zal andere schatten snel over het hoofd zien. De Grand Canyon - de topattractie van Arizona - staat bijvoorbeeld op ieders bucketlist, terwijl de nabijgelegen nationale parken Bryce Canyon en Zion in

Utah even spectaculair zijn, maar dan kleinschaliger en ruiger.

Zuidwest-Amerika is ook het woongebied van de Navajo, de Apache en andere stammen. De Hopi Mesas van Arizona en de 19 indiaanse *pueblos* rond Albuquerque, Santa Fe en Taos zijn Pueblogebied, maar meer dan dat. New Mexico lonkt met historie, cultuur, kunst en natuur. Vergaap u aan de adobe-architectuur en die van kerken uit de Spaanse koloniale tijd, bewonder de kunstnijverheid van indianen en hispanics en raak verslaafd aan de beste chilipeper ter wereld.

Het oosten en zuiden van New Mexico, waar de staat aan Texas en Mexico grenst, bieden prachtige vergezichten, bergen die in de zinderende hitte boven de woestijn lijken te zweven, grasvlakten en oude ranches en mijnplaatsjes. In het grensgebied van Zuid-Arizona, La Frontera, hebben de Amerikaanse en Mexicaanse cultuur zich vermengd. Hier vindt u de unieke flora en fauna van de Sonorawoestijn, en Tucson, een stad met een ontspannen Mexicaanse sfeer, geïllustreerde wijnhuizen en een rijk vogelleven.

Phoenix maakt een verrassende ervaring door op het gebied van eten, architectuur en kunst, terwijl de omliggende bergen met natuurreservaten en vakantieboerderijen lonken. Las Vegas is een toegangspoort tot Grand Canyon West in het Hualapai-reservaat, Lake Mead en de Mojavewoestijn, maar de grootste trekpleisters van de stad zijn natuurlijk de luxueuze hotel-casino's en uitstekende restaurants.

Maak u op voor een waar avontuur. Zuidwest-Amerika is een regio waar dromen nog altijd werkelijkheid worden.

Wandelaars in de omgeving van Sedona.

GERONIMO

Het levensverhaal van Apacheleider Geronimo is fascinerend.

In 1905 vertelde Geronimo als krijgsgevangene in Fort Sill, in het Indian Territory, het scheppingsverhaal van de Apache: 'In het begin was de wereld gehuld in duisternis,' zei hij. 'Er was geen zon, geen dag. De eeuwigdurende nacht had geen maan of sterren. Wel waren er allerlei beesten en vogels. Onder de beesten waren veel afzichtelijke monsters... De mens kon niet gedijen onder dergelijke omstandigheden, want de beesten en slangen doodden al het menselijke nageslacht.'

Er was één jongen die niet werd opgegeten door de monsters, zei Geronimo. Zijn moeder, Witbeschilderde Dame, verstopte hem voor een draak die mensenkinderen at. Toen de jongen ouder was, ging hij jagen en kwam de draak tegen in de bergen. Hij schoot drie pijlen in de schubben van de draak en met de vierde pijl doorboorde hij het hart van het dier. 'De naam van deze jongen was Apache.'

Voor de mannen die het verhaal aanhoorden moet het een vreemde gewaarwording zijn geweest dat de oude verhalenverteller ooit de meest gevreesde krijger in het Amerikaanse Zuidwesten was geweest. Geronimo was de leider van de Chiricahua Apache, de meest gevreesde groep Apache. Tussen 1876 en 1886 terroriseerden hij en zijn krijgers kolonisten en dreven ze soldaten tot wanhoop met bliksemanvallen, onzichtbare aftochten en herhaaldelijke ontsnapingen.

Als jongeman was Geronimo getrouwd en had hij kinderen gekregen, maar zijn gezin was vermoord door Mexicaanse soldaten. Als wraak voerde hij bloedige aanvallen uit op de Mexicanen en ontpopte zich als echte leider. Later vocht hij samen met Cochise en Mangas Coloradas tegen Amerikaanse en Mexicaanse soldaten.

In 1874 voegde Geronimo zich bij Cochise in het nieuwe Chiricahua-reservaat, maar toen dat twee jaar later werd opgeheven, ontsnapte hij en begon weer aanvallen uit te voeren. In 1877 werd hij in New Mexico gevangengenomen en naar San Carlos gebracht, waar veel Apache uit Arizona werden vastgehouden en gestimuleerd om te gaan boeren. Ge-

ronimo zag daar niets in. In 1881 ontsnapte hij uit San Carlos en hervatte de aanvallen.

Twee keer stemde Geronimo in met een terugkeer naar San Carlos, maar beide keren nam hij de benen. In 1886, toen zijn bende van 24 krijgers werd nagezeten door 5000 soldaten en 500 indiaanse verkenners, gaf hij zich voor de laatste keer over.

Blanke Amerikanen wilden dat hij werd veroordeeld voor moord en terechtgesteld. Kranten in het hele land schilderden hem af als een wrede moordenaar. Zelfs president Grover Cleveland zei dat hij moest worden opgehangen. Maar de straf die Geronimo kreeg was misschien nog wel erger voor hem. Hij en zijn Chiricahuas werden naar een gevangenkamp in Florida getransporteerd en een jaar later overgebracht naar Alabama, waar ze ten prooi vielen aan tbc, heimwee en wanhoop. Binnen een paar jaar waren ruim honderd indianen overleden.

Na veel gelobby door vrienden werden Geronimo en zijn volk in 1894 naar Fort Sill gebracht. Gedurende zijn gevangenschap smeekte Geronimo herhaaldelijk tevergeefs om zijn vrijlating. In 1909 stierf hij in Fort Sill aan een longontsteking.

Geronimo, 1886.

ALBUQUERQUE

De grootste stad van New Mexico biedt een mengeling van Spaans erfgoed, Puebloculturen en hightechbedrijven.

Het begon allemaal in 1706 met een verzameling adobehutten bij een eenvoudige adobekapel op de plek waar de Rio Grande een ruime bocht maakte en waar vruchtbaar land lag, zodat de kolonisten mais konden telen en boomgaarden aanplanten. De provinciale gouverneur van Nuevo México noemde de kleine buitenpost naar de vicekoning van Nieuw-Spanje (het huidige Mexico), de hertog van Alburquerque (aan het begin van de 19e eeuw verdween de eerste 'r' uit de naam). Gedurende anderhalve eeuw was **Albuquerque** ❶ een Spaanse landbouwgemeenschap annex militaire buitenpost aan de Camino Real, de weg die van Santa Fe via Chihuahua naar Mexico-Stad loopt.

Ruim anderhalve eeuw werd het centrum gevormd door wat nu de Old Town wordt genoemd. Maar toen in 1880 de spoorlijn Albuquerque bereikte, werd het commerciële centrum 3 km naar het oosten verplaatst, waar het nog altijd ligt. De Old Town werd een lange siësta gegund, maar behield zijn identiteit. In de vier eeuwen na de komst van de Spanjaarden hebben er vier vlaggen op het oude plaza van Albuquerque gewapperd: de Spaanse, van 1598 tot 1821, de Mexicaanse, van 1821 tot 1846, die van de Confederatie, in 1862 en ten slotte de Amerikaanse.

Zoals zoveel steden in Zuidwest-Amerika heeft Albuquerque een enorme groei doorgemaakt: in 1860 woonden hier nog geen 2000 mensen, in

1950 nog geen 100.000, terwijl het nu de grootste stad van New Mexico is, met 545.852 inwoners (2016). Het is het handelscentrum van de staat, de vestigingsplaats van de staatsuniversiteit en regionale overheidskantoren, een medisch centrum en sinds de Tweede Wereldoorlog een centrum voor onderzoek en ontwikkeling in de ruimtevaart. (Overigens is Albuquerque niet de hoofdstad van New Mexico, dat is Santa Fe.) Albuquerque ligt ruim 1,5 km boven de zeespiegel en heeft een warm en droog woestijnklimaat.

Kaarten blz. 220 en 224

Folkloristische dans in de Old Town.

Bergen

De Sangre de Cristo (Bloed van Christus) Mountains hebben hun naam te danken aan een missionaris die, vlak voordat hij de marteldood stierf, bad dat zijn dood niet tevergeefs zou zijn, waarna de bergen bloedrood zouden zijn gaan kleuren.

randje van de hongerdood bracht. Met een verbluffend goed georganiseerde coup namen ze weer bezit van hun geboortegrond, waarbij ze documenten, boeken en kerken in brand staken, kerkklokken en religieuze voorwerpen aan diggelen sloegen en de Spanjaarden verdreven. De laatsten zochten een veilig heenkomen over de grens in El Paso, samen met enkele Pueblo-bondgenoten.

Na de Pueblo-opstand, een mijlpaal in de geschiedenis van het Zuidwesten, bleven de Spanjaarden twaalf jaar weg uit Nuevo México, waarna Diego de Vargas in 1692 een succesvolle herovering uitvoerde. Deze wordt nog altijd herdacht met de Fiesta Days in Santa Fe, die begin september plaatsvinden. De Spanjaarden hadden begrepen dat ze de Pueblo niet moesten intimideren en na hun terugkomst stonden ze dan ook toe dat er *kivas* bij de missieposten werden gebouwd, waar de traditionele rituelen konden worden uitgevoerd. De koning van Spanje legde de soevereiniteit van elke *pueblo* in New Mexico vast in een decreet, dat door alle volgende

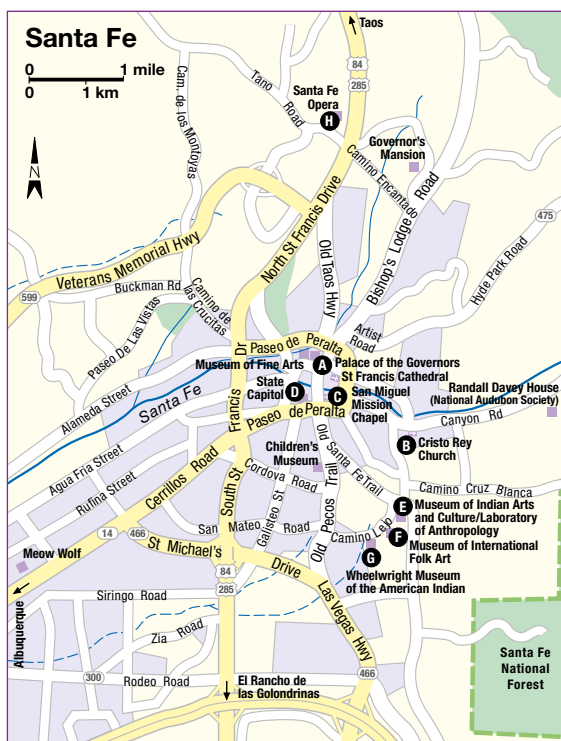
regeringen werd erkend. Dankzij dit pragmatisme konden de Pueblo hun identiteit, culturele gebruiken en soevereiniteit behouden. Het is ook voor een groot deel de reden waarom New Mexico nu een authentieke multiculturele staat is.

Santa Fe is de hoofdstad geweest van de Mexicaanse provincie Nuevo México (1821-1846) en het New Mexico Territory (1846-1912) en doet nu als zodanig dienst voor de staat New Mexico. De stad ligt op 2100 m hoogte aan de voet van de Sangre de Cristo Mountains - de zuidelijkste uitloper van de Rocky Mountains - en telt meer dan 70.000 inwoners (ruim twee keer zoveel indien Santa Fe County wordt meegeteld).

Rond het Santa Fe Plaza

Het **Santa Fe Plaza** is een populaire ontmoetingsplaats, een plein waar op warme zomeravonden en bij andere gelegenheden live muziek wordt gespeeld. Het belangrijkste gebouw aan het plein is het historische **Palace of the Governors** **A** (105 W Palace Avenue, tel. 505-4765100, www.palace

Het Santa Fe Plaza.

LAS VEGAS

Las Vegas laat geen ruimte voor ambivalentie, want de buitensporige extravagantie valt in de smaak of niet.

Las Vegas 40, naar verluidt het favoriete speeltje van Vrouwe Fortuna, is een neonvallei waar 24 uur per dag risico's worden genomen en waar steeds meer themaparken verrijzen met het oogmerk de stad om te turnen tot een bestemming voor het hele gezin. Las Vegas dient voor niet veel meer dan vermaak en het binnenharken van immense hoeveelheden geld, genoeg voor de staat Nevada om vrijwel de hele begroting uit kansspelbelasting te financieren. Ooit hadden de casinohotels namen als Nugget en Frontier, daarna deden namen hun intrede die een bepaalde locatie voor de geest riepen, zoals Circus Circus. Vervolgens kwamen iconen als het Luxor. Maar dat was niet genoeg voor Las Vegas, want nieuwere hotels weerspiegelen complete steden in zowel hun naam als ambiance, zoals New York en Venetië.

Las Vegas ligt in een woestijnvallei die omringd wordt door boomloze bergen. De hemel lijkt eindeloos, vooral door stadse ogen gezien. Gokken en glamour in the middle of nowhere schept een sprookjesachtige sfeer.

De geschiedenis van Las Vegas

De eerste blanken die dit gebied betraden, waren *Anglo*-handelaren die via de Old Spanish Trail onderweg waren van Santa Fe naar Californië. Las Vegas bleek een oase met bronnen en graslanden, een ontdekking die nog altijd doorklinkt in de Spaanse beteke-

nis van *las vegas*: 'de vruchtbare laagvlakten'. Hoewel ontdekkingsreizigers als Jedediah Smith en kapitein John C. Fremont de oase tijdens hun reizen opmerkten, bleef het gebied tot 1855 grotendeels onbewoond. In dat jaar stuurde de mormonenleider Brigham Young een groep van dertig mormoonse mannen van Utah naar Las Vegas om naar lood te gaan zoeken in de bergen en natuurlijk de indianen te bekeren.

Ze bleven niet lang omdat er maar weinig schot zat in het bekeren van de indianen en het smelten van het gevon-

 Kaarten blz. 282 en 330

Een gokje wagen in het JW Marriott Resort.

ZUIDWEST-AMERIKA

REISINFORMATIE

VERVOER

Reizen naar Zuidwest-Amerika	338
Met het vliegtuig	338
Met de trein	338
Met de bus	338
Met de taxi	338
Vervoer in Zuidwest-Amerika	339
Te voet	339
Op de fiets	339
Op de motor	339
Met de auto	339

PRAKTISCHE INFORMATIE

Accommodatie	341
Alarmnummer	341
Ambassades en consulaten	341
Belastingen	342
Douanevoorschriften	342
Elektriciteit	342
Entreegeld	342
Etiquette	342
Fooien	343
Fotografie	343
Gehandicapte reizigers	343
Geldzaken	344
Gezondheid en medische zorg	344
Internet	346

Kaarten	346
Kinderen	346
Kleding	346
Klimaat	347
Lhbt'i'ers	348
Media	348
Officiële feestdagen	348
Openingstijden	349
Post	349
Reisbudget	349
Religie	349
Roken	349
Telecommunicatie	350
Tijdzones	350
Toeristeninformatie	350
Uit eten	351
Veiligheid en criminaliteit	352

LEZENSWAARD

Andere <i>Insight Guides</i>	353
Fictie	353
Non-fictie	353
<hr/>	
Fotoverantwoording	354
Colofon	355
Index	356

VERVOER

REIZEN NAAR ZUIDWEST-AMERIKA

Met het vliegtuig

De belangrijkste luchthavens in Zuidwest-Amerika zijn:

Arizona: Phoenix Sky Harbor International, Tucson International en Flagstaff Airport.

Colorado: Denver International en Colorado Springs Airport.

Nevada: McCarran International (Las Vegas).

New Mexico: Albuquerque International Sunport en Santa Fe Airport.

Texas: El Paso International.

Utah: Salt Lake City International.

Van deze luchthavens wordt alleen de laatste rechtstreeks aangevlogen vanuit Amsterdam (vliegtijd circa 11 uur). De overige luchthavens zijn vanuit Nederland of België alleen via een tussenstop te bereiken. U hebt de keuze uit tal van luchtvaartmaatschappijen. Voor meer informatie over vluchten, luchtvaartmaatschappijen en aanbiedingen kunt u terecht bij uw reisbureau, op www.schiphol.nl of www.brusselsairport.be en op ticket-sites als www.vliegtickets.nl, www.cheap-tickets.nl, www.vliegwinkel.nl en www.skyscanner.nl.

Met de trein

Amtrak is de belangrijkste spoorwegmaatschappij voor personenvervoer in de VS, met meer dan 500 bestemmingen. De treinen zijn comfortabel en voorzien van een lounge, een restaurant en een snackbar. Soms is er zelfs een bioscoop of wordt er voor live-amusement gezorgd. Op de meeste routes rijden ook slaaprijtuigen mee. De treinen die grotere afstanden overbruggen kunnen weleens vertraging oplopen, dus houd daar rekening mee in uw reischema.

Amtraks **Southwest Chief** rijdt van Chicago naar Los Angeles en stopt onderweg onder andere in Kansas City (Missouri), Topeka (Kansas), Trinidad (Colorado), Raton, Lamy/ Santa Fe, Albuquerque, Gallup (New Mexico), Winslow, Flagstaff (bussen naar de Grand Canyon) en Kingman (Arizona).

De **Sunset Limited** rijdt van New Orleans (Louisiana) naar Los Angeles en stopt onder andere in San Antonio, El Paso (Texas), Deming, Lordsburg (New Mexico), Benson, Tucson, Phoenix, Yuma (Arizona) en Los Angeles (Californië).

De **California Zephyr** rijdt van Chicago naar San Francisco en stopt onder andere in Denver, Granby (Rocky Mountain National Park), Glenwood Springs, Grand Junction (Colorado), Green River (Arches, Canyonlands en andere nationale parken in Zuid-Utah), Salt Lake City (Utah) en San Francisco (Californië).

Amtrak (tel. 800-USARAIL of 8727245) biedt verschillende kortingen (bijvoorbeeld voor senioren en kinderen), arrangementen en Rail Passes aan. Bij deze laatste hebt u de keuze uit passen voor 15 (waarbinnen u acht trajecten kunt afleggen), 30 (twaalf trajecten) en 45 dagen (achtentien trajecten). Op www.amtrak.com kunt u de passen kopen en vindt u bovendien dienstregelingen en andere nuttige informatie. **Let op:** ook met een Rail Pass dient u te reserveren! Doe dat ruim van tevoren, want het aantal plaatsen voor passagiers met een Rail Pass is beperkt.

In New Mexico pendelt de **New Mexico Rail Runner Express** dagelijks tussen South Valley in Albuquerque en het oude treinstation van Santa Fe. N.B.: vanaf de luchthaven Albuquerque International Sunport rijden bussen naar het Rail Runner-station. Kijk voor de dienstregeling en meer informatie

op www.nmrailrunner.com of bel 866-7957245.

Met de bus

Een van de goedkoopste manieren om door de VS te reizen is met de **Greyhound Lines** (tel. 214-8498966, www.greyhound.com), waarvan de bussen de meeste grote steden aandoen. Greyhound rijdt niet naar afgelegen gebieden, dus voor het laatste stuk van uw reis zult u zo mogelijk een lokale shuttlebus moeten nemen (aanboden door nationale parken zoals Grand Canyon) of een auto moeten huren.

De nationale parken Grand Canyon, Bryce Canyon en Zion laten vanuit aangrenzende plaatsen gratis shuttlebussen rijden naar het bezoekerscentrum en bestemmingen in het park. U kunt de auto dus op de parkeerplaats laten staan. In veel plaatsen en steden in het Zuidwesten rijden gratis trams of shuttlebussen door het centrum en kunt u voor verder weg gelegen bestemmingen voor weinig geld gebruikmaken van een lightrailverbinding. Kijk in de betreffende hoofdstukken voor meer informatie.

Vanaf de luchthavens rijden shuttlebussen naar bestemmingen in de betreffende stad. Houd rekening met een bedrag van ongeveer \$ 25 p.p. voor een enkele reis. Het is meestal niet noodzakelijk om een plaatsje te reserveren, maar wel als u de shuttlebus van uw hotel terug naar de luchthaven neemt. U wordt dan opgehaald bij uw hotel of op een afgesproken locatie in de stad.

Met de taxi

Vanaf de grote luchthavens en vanaf bus- en treinstations is de meeste steden in het Zuidwesten kunt u een taxi nemen naar uw hotel of andere bestemming. Buiten de steden is het

PRAKTISCHE INFORMATIE

A

Accommodatie

Zuidwest-Amerika biedt een grote verscheidenheid aan accommodatie voor elk budget: betrouwbare middenklassenketens, rustieke hutten, goedkope vintagemotels, fraaie kampeerterreinen en lodges in nationale parken, elegante *casitas*, unieke, met kunst ingerichte boutique hotels in omgebouwde panden in binnensteden, bed and breakfasts, knusse woningen via Airbnb en vakantieboerderijen en -resorts - waarvan enkele van indianenstammen - waar buiten- en culturele activiteiten, ontspanning en plezier de kernbegrippen zijn. Voor populaire bestemmingen als de Grand Canyon en Santa Fe kunt u het best ver van tevoren accommodatie reserveren. Onthoud dat lagergelegen steden als Tucson en Phoenix juist in de winter drukker zijn vanwege de aangename temperaturen en de hotels dus in de zomer, het laagseizoen, met aanbiedingen komen.

Motel- en hotelketens bieden schone, comfortabele kamers voor een redelijke prijs en zijn een prima optie voor 1 à 2 nachten - voor een langer verblijf is een sfeervoller onderkomen misschien een betere keuze. De kamerprijzen in een motel variëren van \$ 50 tot \$ 150, afhankelijk van de locatie en de geboden faciliteiten, zoals een zwembad, een fitnessruimte en een restaurant. Sommige motels bieden ook suites met één of twee slaapkamers (en soms een kitchenette), die uitstekend geschikt zijn voor een langer verblijf of voor gezinnen. Let op: diverse voormalige budgetketens maken inmiddels deel uit van grotere hotelgroepen, zoals Wyndham en Starwood, wat voor een lichte stijging van de prijzen heeft gezorgd.

Een bed and breakfast is over het algemeen knusser dan een hotel en bovendien is de service er een stuk persoonlijker. In veel gevallen bent u te gast bij iemand thuis. Sommige bed and breakfasts bevinden zich in oude panden die zijn ingericht met antiek meubilair en kunst, andere bieden eenvoudige, maar comfortabele accommodatie. Vraag voor u boekt naar de faciliteiten op de kamers en of u de beschikking hebt over een eigen badkamer. Informeer ook naar het ontbijt, dat bij de prijs is inbegrepen en varieert van een paar muffins tot een uitgebreid ontbijtbuffet. U eet aan een gemeenschappelijke tafel, een eigen tafel of in uw kamer.

Vakantieboerderijen (*guest of dude ranches*) variëren van veeteeltbedrijven met eenvoudige accommodatie tot resorts met zwembaden, tennisbanen en andere faciliteiten. De meeste bieden paardrijlessen, begeleide excursies te paard, amusement als rodeo's, squaredansen en verhalenvertellers, en een grote keuze aan eenvoudige, fastfoodachtige gerechten. Bij de kamerprijs is vaak alles inbegrepen ('American Plan'). Als u met kinderen reist, vraag dan naar het kinderprogramma.

De meeste kampeerterreinen in nationale en staatsparken en -bossen zijn alleen via een centraal reserveringssysteem te boeken, slechts enkele hanteren het wie-het-eerstkomt-het-eerst-maakt-principe. Op www.recreation.gov en www.reserveamerica.com kunt u een plaatsje reserveren op kampeerterreinen van twaalf federale partners, waaronder het USDA Forest Service, het Army Corps of Engineers, de National Park Service, het Bureau of Land Management (BLM), het Bureau of Reclamation, de Boundary Waters Canoe Area Wilderness, de US Fish and Wildlife Service en de National Archives & Records Administration.

☎ Alarmnummer

Het landelijke alarmnummer in de Verenigde Staten is **911** en geldt voor politie, brandweer en ambulance.

Voor kampeerterreinen met faciliteiten moet worden betaald, in nationale bossen kunt u ook wildkamperen. Wie in een nationaal park in de vrije natuur wil kamperen, heeft een vergunning nodig.

Er zijn ook honderden particuliere kampeerterreinen, waarvan sommige met zwembad, camperplaatsen, douches en andere faciliteiten. Het grootste netwerk is Kampgrounds of America (KOA, tel. 888-5620000, www.koa.com).

Ambassades en consulaten

Nederland

Ambassade van de VS in Nederland

John Adams Park 1
2244 BZ Wassenaar
Tel. 070-3102209
<https://nl.usembassy.gov>

Consulaat-generaal van de VS in Nederland

Museumplein 19
1071 DJ Amsterdam
Tel. 020-5755309
<https://nl.usembassy.gov/embassy-consulate/amsterdam/>

Ambassade van Nederland in de VS

4200 Linnean Avenue NW
Washington, DC 20008
Tel. 202-2445300
www.nederlandwereldwijd.nl/landen/verenigde-staten-van-amerika/over-ons/
ambassade-washington

België

Ambassade van de VS in België

Regentlaan 27
1000 Brussel

